

گلچینی از
تفسیر عرفانی قرآن کریم

به نقل از خواجه عبدالله انصاری

بر اساس

«کشف الاسرار و عده الابرار»

ابوالفضل رشیدالدین میهنی

پژوهش و گزینش و توضیح

مینو فرید طهرانی

انتشارات سرمدی

۱۴۰۰

سرشناسه:

عنوان قراردادی:

عنوان و نام پدیدآور:

مشخصات نشر:

مشخصات ظاهری:

شابک:

وضعیت فهرست نویسی:

یادداشت:

موضوع:

موضوع:

موضوع:

موضوع:

موضوع:

موضوع:

شناسه افزوده:

شناسه افزوده:

رده بندی کنگره:

رده بندی دیوبی:

شماره کتابشناسی ملی:

میبدی، احمد بن محمد، قرن ع.

کشف الاسرار و عده الابرار. برگزیده

گلچینی از تفسیر عرفانی قرآن کریم به نقل از خواجه عبدالله انصاری بر اساس

کشف الاسرار و عده الابرار. ابوالفضل رشیدالدین میبدی / پژوهش و گزینش و توضیح

مینو فرید طهرانی: ویرایش محمد تقی سرمدی.

تهران: سرمدی، ۱۴۰۰.

۳۸۴ ص.

۹۷۸-۹۶۴-۲۵۰۶-۱۹-۴

فیبا

کتاب کشف الاسرار و عده الابرار معروف به تفسیر قرآن خواجه عبدالله انصاری است.

تفاسیر عرفانی -- قرن ع.

Qur'an -- Mystical hermeneutics -- 12th century

تفاسیر اهل سنت -- قرن ع.

Qur'an -- *Sunnite Hermeneutics -- 12th century

نثر فارسی -- قرن ع.

Persian prose literature -- 12th century

فرید طهرانی، مینو، ۱۳۳۱-، گردآورنده

انصاری، عبدالله بن محمد، ۳۹۶-۴۸۱ ق. / تفسیر قرآن

BP100

۶۲۷/۱۷۲

۱۴۵۴۹۵۱

گلچینی از تفسیر عرفانی قرآن کریم

به نقل از خواجه عبدالله انصاری در «کشف الاسرار و عده الابرار»

ابوالفضل رشیدالدین میبدی

گزینش و پژوهش و توضیح: مینو فرید طهرانی

ویرایش: محمد تقی سرمدی

طراح جلد: دانیال اسماعیلی

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۵۰۶-۱۹-۴

شمارگان: هزار و پانصد نسخه | چاپ اول: هزار و چهارصد | چاپخانه: هما

قیمت: ۱۷۰۰۰۰ تومان (با جلد نرم) | ۲۹۰۰۰۰ تومان (با جلد گالینگور)

© کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر محفوظ است.

انتشارات سمری

تهران. صندوق پستی: ۱۴۴-۱۳۱۴۵

تلفن: ۶۶۴۸۷۳۴۰-۴۴

همراه: ۰۹۱۰۱۱۱۱۳۳۲

www.sarmadipress.com

email: sarmadipress@yahoo.com

فهرست

تفسیر آیاتی از سوره نمل.....	۲۵۵	یادداشت ناشر.....	۷
تفسیر آیاتی از سوره قصص.....	۲۱۱	پیش گفتار.....	۱۱
تفسیر آیاتی از سوره عنکبوت.....	۲۱۷	تفسیر سوره فاتحه.....	۱۵
تفسیر آیاتی از سوره روم.....	۲۲۲	تفسیر آیاتی از سوره بقره.....	۱۷
تفسیر آیاتی از سوره لقمان.....	۲۲۷	تفسیر آیاتی از سوره آل عمران.....	۳۹
تفسیر آیاتی از سوره سجده.....	۲۳۵	تفسیر آیاتی از سوره نساء.....	۵۵
تفسیر آیاتی از سوره احزاب.....	۲۳۲	تفسیر آیاتی از سوره مائده.....	۵۹
تفسیر آیاتی از سوره سبأ.....	۲۳۶	تفسیر آیاتی از سوره انعام.....	۶۵
تفسیر آیاتی از سوره ملک (فاطر).....	۲۳۹	تفسیر آیاتی از سوره اعراف.....	۷۴
تفسیر آیاتی از سوره یس.....	۲۴۲	تفسیر آیاتی از سوره انفال.....	۸۶
تفسیر آیاتی از سوره صافات.....	۲۴۶	تفسیر آیاتی از سوره توبه.....	۹۱
تفسیر آیاتی از سوره ص.....	۲۵۵	تفسیر آیاتی از سوره یونس.....	۹۹
تفسیر آیاتی از سوره زمر.....	۲۵۳	تفسیر آیاتی از سوره هود.....	۱۰۸
تفسیر آیاتی از سوره مؤمن (غافر).....	۲۵۷	تفسیر آیاتی از سوره یوسف.....	۱۱۷
تفسیر آیاتی از سوره فصلت (سجده).....	۲۶۱	تفسیر آیاتی از سوره رعد.....	۱۱۹
تفسیر آیاتی از سوره شوری.....	۲۶۶	تفسیر آیاتی از سوره ابراهیم.....	۱۲۵
تفسیر آیاتی از سوره زخرف.....	۲۶۸	تفسیر آیاتی از سوره حجر.....	۱۲۹
تفسیر آیاتی از سوره دخان.....	۲۷۱	تفسیر آیاتی از سوره نحل.....	۱۳۳
تفسیر آیاتی از سوره جاثیه.....	۲۷۳	تفسیر آیاتی از سوره اسراء.....	۱۴۳
تفسیر آیاتی از سوره احقاف.....	۲۷۵	تفسیر آیاتی از سوره کهف.....	۱۵۲
تفسیر آیاتی از سوره محمد.....	۲۷۶	تفسیر آیاتی از سوره مریم.....	۱۶۲
تفسیر آیاتی از سوره فتح.....	۲۷۹	تفسیر آیاتی از سوره طه.....	۱۶۵
تفسیر آیاتی از سوره حجرات.....	۲۸۲	تفسیر آیاتی از سوره انبیا.....	۱۷۷
تفسیر آیاتی از سوره ق.....	۲۸۵	تفسیر آیاتی از سوره حج.....	۱۸۲
تفسیر آیاتی از سوره الزاریات.....	۲۸۸	تفسیر آیاتی از سوره مؤمنون.....	۱۸۸
تفسیر آیاتی از سوره طور.....	۲۹۵	تفسیر آیاتی از سوره نور.....	۱۹۳
تفسیر آیاتی از سوره النجم.....	۲۹۲	تفسیر آیاتی از سوره فرقان.....	۱۹۹
تفسیر آیاتی از سوره قمر.....	۲۹۳	تفسیر آیاتی از سوره شعراء.....	۲۰۲

یادداشت ناشر

ادبیات فارسی بعد از ورود اسلام به ایران هم از نظر محتوا و مضامین و هم از نظر فنون و صنایع ادبی بسیار پیشرفت کرد و آنچنان بر غنای آن افزوده شد و آثار برجسته و فاخری توسط اندیشمندان و نویسندگان به این زبان شیرین و دلنشین پدید آمد که تا به امروز بی نظیر و بی همتا و محل بحث و کندوکاو علمی و ادبی و الهام بخش ادیبان و راهنمای پژوهشگران‌اند. آثاری چون گلستان و بوستان و غزلیات سعدی، مثنوی معنوی و دیوان شمس و فیه مافیه مولوی، منطق الطیر و مصیبت‌نامه‌ی عطار نیشابوری، هفت اورنگ جامی، مخزن‌الاسرار و هفت پیکر نظامی گنجوی، تاریخ بیهقی، و بسیاری متون ارزشمند و برجسته‌ی دیگر در زبان و ادب فارسی گنجینه‌ای را در اختیار صاحبان ذوق و اندیشه قرار داده‌اند تا سلسله‌ی سخن شیرین پارسی استوار و پیوسته برقرار و بردوام بماند.

در این میان، تفسیر قرآن کریم از مهمترین عرصه‌های تولید فکر و اندیشه و طبع‌آزمایی در سخنوری بوده است. دانش تفسیر قرآن کریم از دانش‌های پربافت و بسیار غنی و پیچیده در علوم اسلامی است. از نظر علامه طباطبائی^۱ «تفسیر به معنای برداشتن پرده‌ی ابهام و نشان دادن معنای باطنی و درونی الفاظی است که در نگاه اول به دست نمی‌آید و بنابراین «تفسیر یعنی روشن ساختن مفهوم آیات قرآن مجید، و واضح کردن منظور پروردگار»^۲. از این منظر، کوشش‌های مفسران در قرون گذشته در واقع گام برداشتن در مسیر تفهیم و تفهّم مصحف شریف بوده و همین امر

۱. بهرامی، محمد. «فهم و تفسیر در نگاه علامه طباطبائی (نگاهی مقایسه‌ای با هرمنوتیک)». فصلنامه‌ی پژوهش‌های قرآنی، سال هجدهم، شماره‌ی ۳ (پیاپی ۷۱)، پاییز ۱۳۹۱

به تقویت زبان و بیان کمک فراوان کرده است؛ چه آنکه قرآن کریم به عنوان منبع اصلی متون تفسیری، خود از وجوه گوناگون و از جمله از نظر ادبی، اعجازآمیز است.

تفسیرهایی که بر قرآن مجید در قرون گذشته در محدوده‌ی زبان فارسی به نگارش در آمده از جنبه‌های مختلف قابل بررسی و دسته‌بندی است. اول، از جهت زبان به دو دسته‌ی فارسی و عربی تقسیم می‌شوند. برخی تفسیرها از اصل به فارسی بوده مانند تفسیر «روض الجنان و روح الجنان» نوشته‌ی ابوالفتح رازی در قرن ششم هجری که از تفاسیر مهم شیعی هم محسوب می‌شود. برخی دیگر را دانشمندان ایرانی ابتدا به زبان عربی، که زبان علمی جهان اسلام در آن قرون بوده نوشته‌اند؛ مانند تفسیر «کشاف» از جارالله زمخشری متعلق به قرن ششم هجری که بعداً توسط ادیبان و دانشمندان مختلف به فارسی برگردانده شده است.

از نظر مذهبی نیز تفسیرها به دو دسته‌ی کلی تفاسیر شیعی و تفاسیر اهل سنت تقسیم می‌شوند. از مهمترین تفسیرهای شیعی مربوط به قرون گذشته می‌توان به «تفسیر تستری» تألیف سهل بن عبدالله تستری (قرن سوم هجری)، «التفسیر» تألیف محمد بن مسعود عیاشی (قرن سوم هجری)، «البیان فی تفسیر القرآن» تألیف شیخ طوسی (قرن پنجم هجری)، «فقه القرآن فی شرح آیات الاحکام» تألیف قطب‌الدین راوندی (قرن ششم هجری)، «مجمع البیان فی تفسیر القرآن» تألیف فضل بن حسن طبرسی (قرن ششم هجری)، «سعد السعود» تألیف سید ابن طاووس (قرن هفتم هجری)، «تفسیر المحيط الاعظم و البحر الخضم» (به زبان فارسی) تألیف سیدحیدر آملی (قرن هشتم هجری)، «جواهر التفسیر» تألیف ملاحسین واعظ کاشفی سبزواری (قرن نهم هجری) و موارد پرشمار دیگر اشاره کرد. از تفاسیر مهم اهل سنت (که در ایران به نگارش درآمده‌اند) باید از تفسیر «جامع البیان عن تأویل آیات القرآن» تألیف محمد بن جریر طبری (قرن سوم هجری)، تفسیر سورآبادی (به زبان فارسی) تألیف ابوبکر عتیق نیشابوری (قرن پنجم هجری)، «المفردات فی غریب القرآن» تألیف راغب اصفهانی (قرن ششم هجری)، «انوار التنزیل و اسرار التأویل» معروف به تفسیر بیضاوی تألیف ناصرالدین عبدالله بیضاوی (حکیم، متکلم، مفسر،

محدث و مورخ ایرانی قرن هفتم هجری)، و... یاد کرد.

همچنین به لحاظ شیوه‌ی نگارش، دو نوع تفسیر ترتیبی و موضوعی داریم. تفسیر ترتیبی یا جامع آن است که همه‌ی آیات قرآن از ابتدا تا انتها تفسیر شده‌اند اما در تفسیر موضوعی، برخی آیات تفسیر گردیده‌اند. از نظر روش، با سه نوع تفسیر روبه‌رویم: تفسیر روایی، تفسیر قرآن به قرآن، و تفسیر به رأی. از نظر رویکرد هم تفسیرها انواع مختلفی دارند، مانند تفاسیر ادبی، تفاسیر اجتهادی، تفاسیر اجتماعی، تفاسیر عرفانی و... .

تفسیر «کشف‌الاسرار و عدة‌الابرار» در زمره‌ی تفسیرهای عرفانی است با نثری بسیار زیبا و عباراتی عمیق و تأثیرگذار که اصلاً به زبان فارسی نوشته شده و علاوه بر آموزه‌های عرفانی و نکته‌یابی‌های قرآنی، معرف نثر فارسی در قرن ششم هجری است. این تفسیر قدیمی‌ترین تفسیر عرفانی فارسی است که گفته شده بر اساس تفسیر خواجه عبدالله انصاری (که امروز اثری از آن در دست نیست) توسط ابوالفضل رشیدالدین میبدی (از شاگردان برجسته‌ی خواجه عبدالله) در دهه‌ی ۵۲۰ هجری قمری به نگارش در آمده است. ساختار تفسیر میبدی برای هر سوره سه بخش دارد. ابتدا آیاتی از هر سوره را به فارسی ترجمه کرده، سپس عقاید مفسرین و تحقیقات اهل فن را در باره‌ی همان قسمت بیان می‌کند و در بخش سوم نکات و دریافت‌های عرفانی، خصوصاً به نقل از خواجه عبدالله انصاری را نقل می‌نماید.^۲ این تفسیر نخستین بار در سال ۱۳۳۷ خورشیدی به کوشش علی‌اصغر حکمت از سوی دانشگاه تهران در ده جلد چاپ شد و بعد از آن گزیده‌هایی از این اثر ارزشمند توسط محققان و ادیبان ارائه گردید تا حجیم بودن آن مانعی برای استفاده‌ی عموم علاقه‌مندان نباشد.

مجموعه‌ی فرهنگی سرمدی نیز که همواره نشر قرآن کریم و علوم قرآنی و عرفان اصیل را در صدر فعالیت‌های خود قرار داده، پس از انتشار قرآن کریم

۲. برای اطلاع بیشتر رجوع شود به: محیط طباطبائی، محمد، «داستان تفسیر خواجه انصاری»، مجله‌ی دانش، سال اول، شماره‌ی ۴ (۱۳۲۸).

خوشنویسی شده به خط نستعلیق و با ترجمه‌ی استاد ابوالفضل بهرام‌پور، مترصد فرصتی بود تا گزیده‌ای روزآمد از این تفسیر گرانبها را به دوستداران علوم قرآنی و رموز عرفان اسلامی عرضه نماید و خوشبختانه پیشنهاد سرکار خانم این فرصت را فراهم آورد. کتاب حاضر حاصل چند سال مطالعه و تفحص ایشان در تفسیر کشف الاسرار و توضیح عبارات دشوار آن برای مخاطب امروزی است. متونی از این دست گذشته از اینکه ارزش ادبی بسیار بالایی دارند و ذهن مخاطبان را با ادبیات غنی فارسی آشنا می‌کنند، حاوی مفاهیم دقیق و نکته‌های مکشوف و رویکردهای انسان‌سازند؛ همان مواردی که انسان امروزی در این روزگار وانفسا به شدت بدانها نیاز دارد. بی‌گمان در تمام مراحل، امداد حضرت حق شامل حال همه‌ی دست‌اندرکاران شد تا این اثر به چاپ برسد و امیدواریم در وهله‌ی نخست این تلاش مقبول حضرت حق واقع شود و سپس مورد توجه و استفاده‌ی نسل امروز که تشنه‌ی حقایق معنوی، و در عین حال آماج افکار و مضامین سطحی و حتی گمراه‌کننده در قالب عرفان‌های نوظهور است، قرار گیرد.

محمدتقی سرمدی

مدیر انتشارات سرمدی

تایستان هزار و چهارصد خورشیدی